

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра вокально-хорового, хореографічного та образотворчого
мистецтва

«До захисту допускаю»
Завідувач кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого
мистецтва, професор
_____ Ірина БЕРМЕС
« ____ » _____ 2025 р.

**Бальна хореографія:
соціокультурний та педагогічний аспекти**

**Спеціальність 024 Хореографія
Освітня програма «Хореографія»**

Магістерська робота
на здобуття кваліфікації – магістр хореографії

**Автор роботи
Костишин Володимир Ярославович _____**

**Науковий керівник кандидат мистецтвознавства,
доцент Фриз Петро Іванович _____**

Дрогобич , 2025

АНОТАЦІЯ

Бальна хореографія: соціокультурний та педагогічний аспекти

У кваліфікаційному дослідженні розглянуто історію розвитку бальної хореографії у світовому контексті та визначено її соціокультурне значення. Визначено художньо-виразні та технічні засоби бальної хореографії як мистецько-педагогічного феномену, що сприяє формуванню моральних цінностей, естетичної культури, поваги до партнера, дотримання правил етикету й соціальних норм; досліджено педагогічні аспекти навчання бальних танців і методику організації постановочної роботи; визначено педагогічний потенціал бальної хореографії у формуванні соціальних компетентностей; здійснено опис постановки танцю «Танго». Бальна хореографія виступає важливим елементом соціокультурного життя та ефективним засобом комплексного розвитку особистості. Її інтеграція в освітній простір забезпечує можливості для гармонійного поєднання художнього, фізичного й соціально-педагогічного розвитку.

ANNOTATION

Ballroom choreography: socio-cultural and pedagogical aspects

The qualifying study examines the history of ballroom choreography in a global context and determines its socio-cultural significance. The artistic and technical means of ballroom choreography as an artistic and pedagogical phenomenon that contributes to the formation of moral values, aesthetic culture, respect for one's partner, adherence to rules of etiquette and social norms are identified; The pedagogical aspects of teaching ballroom dancing and the methodology of organising staging work are explored. The pedagogical potential of ballroom choreography in the formation of social competencies is determined. A description of the staging of the dance 'Tango' is provided. Ballroom choreography is an important element of socio-cultural life and an effective means of comprehensive personal development. Its integration into the educational space provides opportunities for the harmonious combination of artistic, physical and socio-pedagogical development.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади бальної хореографії	
1.1. Бальна хореографія як мистецька форма.....	8
1.2. Соціокультурна роль бальної хореографії.....	13
Розділ 2. Педагогічні аспекти навчання бальної хореографії	
2.1. Художньо-виразні та технічні засоби бальної хореографії	18
2.2. Методичні принципи навчання бальної хореографії	23
Розділ 3. Методика організації та реалізації постановочного процесу у бальній хореографії	
3.1. Методи організації та реалізації постановочного процесу	33
3.2. Аналіз постановки танцю «Танго».....	35
Висновки.....	40
Список використаних джерел.....	42

Вступ

Бальна хореографія є однією з універсальних форм танцювального мистецтва, що поєднує технічну майстерність, пластичну виразність та художню образність. Вона виконує не лише естетичну функцію, а й соціокультурну, сприяючи формуванню культурних норм, моделей взаємодії, етикету та міжособистісних навичок; педагогічну функцію, оскільки завдяки своїй системності та структурованості бальні танці стають ефективним засобом розвитку фізичних, емоційних, комунікативних і соціальних компетентностей учасників.

Наукову базу дослідження бального танцю складають праці істориків та теоретиків культури і мистецтва, монографії філософів, психологів, мистецтвознавців, в яких проаналізовано матеріал з історії виникнення, особливостей становлення та розвитку хореографічного мистецтва взагалі і бального танцю зокрема. Проблемою дослідження бальної хореографії займалися О. Вакуленко і Т. Павлюк, які розглядали бальний танець як мистецький та соціокультурний феномен, що є самостійним предметом наукових досліджень в усіх його різновидах [29, 84]; Н. Терешенко, яка, доводячи специфічність та оригінальність методик і технологій опанування бального танцю, виокремила педагогічні аспекти функціонування останнього в освітньому середовищі; Т. Благова, яка визначила освіту у сфері бального танцю як складник системи хореографічної освіти в цілому [29, 83]; І. Печеранський і Д. Базела вивчали вузькі аспекти бальної хореографії, зокрема, естетико-філософські аспекти в контексті загальної філософії танцю [29, 81].

Актуальність теми магістерського дослідження зумовлена насамперед неабияким інтересом до бальної хореографії як елементу сучасної освіти, соціалізації молоді та розвитку культурної грамотності. Незважаючи на поширеність бальних танців у спортивних і сценічних практиках, недостатньо вивченими залишаються соціокультурні та педагогічні аспекти,

зокрема механізми засвоєння культурних і етичних норм через бальну танцювальну діяльність.

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні соціокультурних та педагогічних аспектів бальної хореографії, аналізі її історичного розвитку, художньо-виразних засобів і методів навчання, а також розробці рекомендацій щодо організації постановочного процесу у хореографічних колективах.

Для досягнення мети дослідження визначено **такі завдання:**

1. Проаналізувати історію розвитку бальної хореографії у світовому контексті та її соціокультурне значення.
2. Визначити художньо-виразні та технічні засоби бальної хореографії.
3. Дослідити педагогічні аспекти навчання бальних танців і методику організації постановочної роботи.
4. Здійснити опис постановки танцю «Танго».

Об'єкт дослідження – бальна хореографія як мистецьке та педагогічне явище.

Предмет дослідження – соціокультурні та педагогічні аспекти організації постановочного процесу у бальних танцях.

Методи дослідження включають історико-теоретичний аналіз літературних джерел, спостереження, експериментальні та аналітичні методи, педагогічне тестування, а також методи порівняльного та системного аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному поєднанні історико-культурного, педагогічного та методичного аспектів бальної хореографії, що дозволяє визначити її роль у формуванні соціокультурних компетентностей і розробити рекомендації для ефективно організації навчально-постановчої роботи.

Практична значимість роботи полягає у використанні отриманих результатів у навчально-виховному процесі хореографічних колективів, спортивних шкіл, культурно-освітніх установ та для підготовки педагогів і хореографів до роботи з різними віковими групами.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та висновки магістерської роботи викладено у виступах, що виголошувались на наукових семінарах з проблематики написання магістерських робіт кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва (протокол № 10 від 27 листопада 2024 р.; протокол № 3 від 27 травня 2025 р.; протокол № 5 від 29 жовтня 2025 р.); щорічній звітній науковій конференції студентів факультету початкової освіти та мистецтва (1 квітня 2025 р.); відображені у збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Scientific Innovation: Theoretical Insights and Practical Impacts» (Фриз П., **Костишин В. Бальна хореографія: соціокультурний та педагогічний аспекти.** *Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Innovations in Science: From Theoretical Foundations to Practical Impact»* (November 24-26, 2025, Antwerp, Belgium). European Open Science Space, 2025. P.50–53. URL: https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/11/Antwerp_Belgium.); попередньому захисті магістерських робіт на засіданні кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва факультету початкової освіти та мистецтва ДДПУ ім. Івана Франка.

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Розділ 1. Теоретичні засади бальної хореографії

1.1. Бальна хореографія як мистецька форма

Бальна хореографія як мистецька форма виникла на перетині танцювальної традиції народів Європи та соціальних практик придворного життя. Її розвиток відображає історичні, соціальні та культурні трансформації суспільства, а також еволюцію естетичних і технічних підходів до руху. Перші систематизовані форми бального танцю з'явилися у XV–XVI століттях в Італії та Франції, де вони використовувалися у придворних святах і церемоніях. Танці того часу мали чітку структуру, були ритуалізованими та символічними, що відображало соціальний статус учасників і слугувало засобом демонстрації етикету та манер. Французький двір, особливо за часів Людовика XIV, став центром формалізації бальних танців, де була створена перша система класифікації рухів та побудови танцювальних фігур.

У XVIII–XIX століттях бальна хореографія розвивалася паралельно з поширенням соціальних танців серед буржуазії та аристократії. Танці стають більш відкритими до імпровізації, збагачуються характерними ритмами та музичними формами. У цей період виникають класичні європейські танцювальні стилі, такі як вальс, полонез, мазурка, галоп, котрий вплинув на технічний розвиток руху та пластики танців. Танці цього періоду характеризувалися більшою легкістю, елегантністю та відкритістю до індивідуальної інтерпретації, ніж придворні ритуалізовані форми. Значного поширення набули вальс, полонез, мазурка, галоп та контрданс, які не лише виконували розважальну функцію, а й стали важливим інструментом соціалізації, демонстрації культурного рівня та дотримання етикету. У цей період техніка танцю ускладнювалася, з'являлися нові рухові фігури, поєднання ансамблевих та сольних елементів, що вимагало від виконавців розвитку координації, ритмічності та артистичності. Бальні танці почали виконуватися не тільки в закритих салонах, а й на громадських балах, що

сприяло інтеграції танцювальної культури у ширше соціальне середовище та формуванню єдиного європейського танцювального стандарту.

Таким чином, XVIII–XIX століття стали етапом переходу бальної хореографії від придворних ритуалів до соціально-орієнтованих форм, що поєднували технічну майстерність, артистичність і соціокультурну функцію танцю.

XX століття ознаменувалося формалізацією спортивної та сценічної бальної хореографії. У цей період виникають стандартизовані програми для спортивних змагань з бальних танців (латинська та європейська програми), які поєднують технічну майстерність, артистичність та естетичну виразність. Розвиток міжнародних федерацій і змагань сприяв уніфікації технічних вимог, правил оцінювання та постановки танців. У XX столітті бальна хореографія зазнала значних трансформацій, пов'язаних із професіоналізацією танцювальної діяльності та розвитком спортивних і сценічних форм. З'являються стандартизовані програми бальних танців, поділені на європейську (стандартні танці: вальс, танго, фокстрот, квікстеп, венський вальс) та латинську (самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль, джайв) програми, що стали основою для спортивних змагань і міжнародних конкурсів. У цей період бальна хореографія поєднує технічну досконалість, артистичність і естетичну виразність. З'являються чіткі критерії оцінки виконання танцю, розробляються методики навчання, а також стандарти постановки рухів і композицій. Завдяки цьому танець стає доступним для широкого кола учасників, а педагогічні підходи спрямовуються на всебічний розвиток фізичних, емоційних та соціальних компетентностей.

Особливого значення набуває глобалізація бальної хореографії. Через міжнародні федерації, конкурси та фестивалі бальні танці стають універсальною мовою мистецтва, що забезпечує міжкультурний обмін, поширення національних стилів та інтеграцію традицій у світовий контекст. Таким чином, XX століття ознаменувалося формуванням сучасної системи

бальної хореографії як поєднання спортивної, сценічної та соціокультурної практик. Завдяки діяльності міжнародних федерацій, організації престижних конкурсів, чемпіонатів та фестивалів бальні танці постають як універсальна мова мистецтва, яка забезпечує інтенсивний міжкультурний обмін, поширення національних стилів та інтеграцію локальних традицій у світовий хореографічний контекст.

Унаслідок цього ХХ століття ознаменувалося формуванням комплексної системи бальної хореографії, що поєднує спорт, сценічно-виконавську практику та соціокультурні форми взаємодії, перетворюючи бальні танці на глобальне явище, доступне й зрозуміле представникам різних культур.

Особливе значення має поширення бальної хореографії у світовому контексті як елементу культурної дипломатії та міжкультурного обміну. Бальні танці стали універсальною мовою естетики, доступною у різних країнах, що сприяло інтеграції національних стилів у глобальний танцювальний контекст.

Таким чином, бальна хореографія еволюціонувала від ритуальних придворних танців до сучасної системи художньо-педагогічних і спортивних практик, зберігаючи соціокультурну функцію та водночас розвиваючи технічні й художні компетентності виконавців. Історичний розвиток бальної хореографії демонструє її здатність поєднувати культурні традиції, естетичні ідеали та педагогічні цінності, що робить її важливим феноменом світового мистецтва.

Бальна хореографія охоплює різноманітні танцювальні стилі, які відрізняються музично-ритмічними особливостями, технікою руху, пластикою та культурним контекстом. Сучасна класифікація бальних танців базується на міжнародних стандартах, прийнятих у спортивних і сценічних практиках, та поділяє їх на дві основні групи: танці *європейської(загальної) програми* і танці *латиноамериканської програми*

Танці *європейської(загальної) програми* відрізняються плавністю рухів, чіткою поставою та елегантною взаємодією у парі. Основними жанрами є:

- Вальс – характеризується плавними, закругленими рухами, м'якими обертами та гармонійним поєднанням кроків.
- Танго – драматичний, ритмічно контрастний танець з чіткими акцентами та гострими рухами.
- Фокстрот – повільний та швидкий варіанти, що поєднують плавні кроки, ритмічні переступи та граціозні оберти.
- Квікстеп – динамічний, швидкий танець із великою кількістю стрибків, швидких кроків і поворотів.
- Віденський вальс – відрізняється швидким темпом, обертами та легкістю рухів, вимагає високої координації та ритмічності.

Танці *латиноамериканської програми* відзначаються енергійністю, експресивністю та чіткою ритмікою. Основні жанри:

- Самба – бразильський танець із характерними ритмічними імпровізаціями, акцентованими рухами тазу та плечового поясу.
- Ча-ча-ча – веселий, ритмічний танець із короткими швидкими кроками та характерними паузами.
- Румба – повільний, романтичний танець із плавними, граціозними рухами, акцентом на виразність і міміку.
- Пасодобль – драматичний танець із імітацією бою та військової енергії, відзначається чіткими позами і акцентами.
- Джайв – швидкий, ритмічний, енергійний танець із стрибками, кроками на носках і акцентованою динамікою.

Крім основного поділу на стандартні та латиноамериканські танці, виділяють:

- Соціальні танці – використовуються для масових заходів, вечірок та розважальних подій (наприклад, полька, марші, контрданс).

- Сценічні постановки – включають бальні танці у театралізованих програмах, шоу та конкурсах, де акцент робиться на артистичність, композицію та сценічний образ.

- Національні та історичні бальні танці – відображають традиції окремих культур і історичні стилі (полонез, мазурка, менует), що інтегруються у сучасні постановки для підкреслення культурного контексту.

Таким чином, класифікація та різноманіття бальних танців забезпечують можливість комплексного розвитку виконавців: від технічної майстерності до артистичної виразності, а також сприяють збереженню та популяризації культурних традицій у сучасному танцювальному мистецтві.

У XXI столітті бальна хореографія продовжує активно еволюціонувати, реагуючи на глобальні культурні процеси, технологічні зміни та зростання міжнародної танцювальної спільноти. Сучасний період характеризується інтенсифікацією міжнародних зв'язків, уніфікацією навчальних програм та стандартизацією техніки відповідно до вимог провідних світових організацій — WDSF (World DanceSport Federation) та WDC (World Dance Council).

Науковці визначили характерні тенденції розвитку бальної хореографії у XXI столітті:

- Технологізація навчання і тренувального процесу: використання відеоаналізу, цифрових тренерських платформ, 3D-моделювання руху, що дозволяє підвищувати точність техніки й якість підготовки.
- Гібридизація стилів: зростає інтерес до змішування латини, стандарту, contemporary, джазу, hip-hop та інших напрямів, що збагачує виразні можливості танцю.
- Підвищення ролі сценічності: танцівники все частіше готують шоу-програми та театралізовані номери, де важливу роль відіграють сюжет, акторська майстерність та візуальний дизайн.

- Соціальний аспект: бальні танці зміцнюють свої позиції як інструмент міжкультурної комунікації, психологічної підтримки, рекреації та формування спільнот [11, 137–138].

Глобалізація сприяла тому, що навчальні програми дедалі більше орієнтуються на єдину систему вимог:

- уніфікація техніки руху, що забезпечує контроль якості виконання в усьому світі;
- розробка єдиних критеріїв оцінювання, які формують загальну професійну культуру танцівників;
- поширення міжнародних методичних рекомендацій, що дозволяє тренерам працювати за спільною системою координат, незалежно від країни [10.40].

Такі процеси підвищують рівень підготовки танцівників та сприяють їхній конкурентоспроможності на міжнародній арені.

1.2. Соціокультурна роль бальної хореографії

Бальна хореографія виконує важливу соціокультурну функцію, оскільки поєднує художню виразність, технічну майстерність та соціальні практики взаємодії. Вона є не лише формою мистецького самовираження, а й інструментом соціалізації, що сприяє засвоєнню культурних норм, етикету, правил поведінки та моделей міжособистісної взаємодії.

Соціокультурна роль бальної хореографії проявляється на кількох рівнях:

1. *Формування культурної компетентності.* Виконавці бальних танців знайомляться з історичними традиціями, музично-ритмічними стилями, композиційними особливостями танцювальної культури. Це дозволяє засвоювати культурні цінності та естетичні норми, розвивати художній смак і почуття гармонії. Кожен танець має власне походження, соціальну функцію, стильові та ритмічні особливості, відображає епоху, в

якій сформувався, та цінності спільнот, які його практикували. Знайомлячись із вальсом, виконавці звертаються до європейських салонних традицій XIX століття; у танго — до культурної спадщини Аргентини та її синтетичної музично-танцювальної культури; в самбі чи ча-ча-ча — до афро-карибських ритмів, що увібрали у себе елементи колоніальної, народної та урбаністичної культур [19, 8].

Через вивчення стилістики, музичних структур, композиційних принципів та ритуалів взаємодії партнера і партнерки формується здатність розуміти символіку танцю, його наратив і функцію в культурі. Таким чином, бальні танці стають засобом розвитку культурної грамотності, що передбачає вміння інтерпретувати мистецькі явища, усвідомлено ставитися до культурних відмінностей та включати знання про танцювальні традиції у власну художню практику.

Залучення до різних танцювальних систем сприяє також розвитку відкритості та толерантності, адже бальні танці є міжкультурним простором, де поєднуються європейські, латиноамериканські, африканські та урбаністичні рухові мови. Завдяки цьому виконавець не лише відтворює форму, але й осягає духовні, емоційні та соціальні джерела танцю, що є важливою складовою культурної компетентності сучасної особистості.

2. *Розвиток соціальних навичок.* Танцювальна взаємодія у парах або ансамблях формує здатність до співпраці, координації дій з партнером, дотримання правил та етикету. Учасники вчаться враховувати індивідуальні особливості партнерів, адаптуватися до колективного ритму та підтримувати емоційний контакт, що сприяє розвитку емпатії та комунікативних компетентностей. У процесі навчання учасники засвоюють фундаментальні принципи партнерингу — уважність, відповідальність, взаємоповагу та баланс ініціативи й підтримки. Танцівник не може діяти ізольовано: кожен рух узгоджується з рухами партнера або групи, що природним чином

розвиває здатність до ефективної комунікації та командної взаємодії [16, 67–71].

Танцювальне партнерство вимагає врахування індивідуальних особливостей партнера: його фізичних можливостей, рівня підготовки, характеру руху, темпу та манери виконання. Це формує вміння адаптуватися, змінювати власну стратегію дій, гнучко реагувати на непередбачувані ситуації. Такі уміння особливо цінні у сучасному соціальному середовищі, де важливу роль відіграють навички соціальної пластичності та взаєморозуміння [11]. Участь у групових постановках чи ансамблевих композиціях передбачає також здатність до синхронізації, налаштування на спільний ритм, врахування просторових і часових параметрів колективної дії. Це сприяє розвитку почуття колективної відповідальності та уміння працювати в структурованій групі.

Окреме значення має танцювальний етикет, який формує культуру поведінки, толерантність, ввічливість та здатність підтримувати позитивний емоційний контакт. Виконавці навчаються керувати власними емоціями у взаємодії з партнером, підтримувати доброзичливу атмосферу та конструктивно вирішувати конфлікти. Усе це сприяє розвитку емпатії, комунікативних компетентностей та соціальної зрілості, роблячи бальну хореографію ефективним засобом формування соціальної компетентності дітей і молоді.

3. *Педагогічний і виховний аспект.* Бальна хореографія використовується як ефективний інструмент навчання дітей та молоді. Заняття бальними танцями сприяють формуванню цілісної особистості, здатної засвоювати соціальні та культурні норми через практичну діяльність. У педагогічному процесі бальні танці допомагають виховувати дисциплінованість, цілеспрямованість, послідовність у досягненні результатів. Регулярні тренування сприяють розвитку самоконтролю, організованості, здатності до саморегуляції та подолання психологічних

бар'єрів. Крім того, робота над танцювальними композиціями розвиває естетичний смак, сприяє формуванню почуття стилю, музикальності, виразності й сценічної культури. На думку С. Єфанової «виховний потенціал бальної хореографії також полягає у формуванні позитивної самооцінки та впевненості в собі. Діти та молодь, які займаються бальними танцями, отримують можливість проявити індивідуальність, навчитися презентувати себе на сцені, відчувати власне тіло як інструмент художнього висловлення» [9]. Участь у конкурсах, фестивалях і показах сприяє розвитку лідерських якостей, наполегливості та уміння працювати в умовах публічності.

Таким чином, бальна хореографія виступає не лише засобом художнього розвитку, але й потужним педагогічним ресурсом, який забезпечує комплексне становлення особистості — її моральних, соціальних, інтелектуальних та емоційних якостей.

4. *Соціалізація та культурний обмін.* Бальні танці забезпечують можливість інтеграції у різні соціальні групи та культурні середовища, беручи участь у конкурсах, фестивалях та масових заходах. Це стимулює міжкультурний обмін, популяризацію національних традицій та розвиток глобальної танцювальної культури.

Таким чином, соціокультурна роль бальної хореографії полягає у поєднанні художньої, освітньої та соціальної функцій. Вона не лише формує у виконавців технічні та артистичні навички, а й сприяє засвоєнню культурних цінностей, розвитку соціальних компетентностей та інтеграції у культурний простір, що робить бальні танці ефективним засобом всебічного розвитку особистості.

Отож, бальна хореографія має багатовікову історію розвитку, починаючи з придворних ритуалізованих танців XV–XVI століть, через популяризацію салонних танців у XVIII–XIX століттях, до сучасної спортивної та сценічної системи XX століття. Під впливом глобалізаційних

процесів педагогіка бальної хореографії отримала нові можливості та виклики:

- Розширення змісту навчання — поряд із технікою дедалі важливішими стають артистизм, партнерство, емоційна інтерпретація та культурна грамотність.

- Формування полікультурної компетентності — учні мають розуміти національні особливості танцю різних країн та специфіку стилів у міжнародних програмах.

- Акцент на індивідуальності виконавця — у світовому контексті цінується авторське бачення, унікальний стиль, уміння відрізнитися серед великої кількості танцівників.

- Підготовка до участі в міжнародних подіях — навчальні програми включають моделі турнірної підготовки, тренінги з психології змагань, роботу з іноземними судьями та тренерами.

Кожен етап розвитку відображає культурні, соціальні та історичні трансформації суспільства. Соціокультурна роль бальної хореографії полягає у формуванні культурної компетентності, розвитку соціальних навичок, засвоєнні етикету та норм взаємодії, а також інтеграції учасників у культурне середовище через участь у конкурсах, фестивалях та масових заходах.

Розділ 2. Педагогічні аспекти навчання бальної хореографії

2.1. Художньо-виразні та технічні засоби бальної хореографії

Пластика та техніка виконання є основними складовими бальної хореографії, що визначають якість і виразність танцю. Вони включають фізичну підготовку, координацію рухів, відчуття ритму, артистичність та правильну постановку тіла, що дозволяє виконавцям органічно поєднувати технічні навички з художньою виразністю.

Основні аспекти пластики та техніки виконання:

Постава та контроль тіла. Правильна постава забезпечує гармонійну лінію тіла, стабільність та елегантність рухів. Контроль тіла включає підтримку центру ваги, рівномірне розподілення навантаження на стопи та плавність переходів між кроками.

Координація та ритмічність. Танець у парі чи ансамблі потребує точного відчуття ритму та синхронізації рухів з партнером. Координація рухів передбачає злагодженість кінцівок, узгодженість обертів та плавність переходів між фігурами.

Пластичність та виразність. Пластика рухів забезпечує їх естетичну цінність і дозволяє передавати характер танцю. Важливими елементами є гнучкість, амплітуда рухів, контроль над швидкістю і силою виконання, а також використання жестів і міміки для підкреслення музичного і художнього образу.

Технічні елементи та фігури. Засвоєння базових і складних танцювальних фігур є фундаментом техніки. Це включає правильне виконання кроків, обертів, підйомів, переносів ваги та підтримки у парі. Висока технічна майстерність забезпечує точність рухів, плавність переходів і можливість створення складних композицій.

Партнерська взаємодія. Техніка виконання у парних танцях передбачає правильне ведення та слідування, злагоджену передачу імпульсу,

стабільність у підтримках та обертах. Взаємодія з партнером вимагає високої концентрації, координації та взаємної адаптації рухів.

Ансамблева пластика. У групових постановках важливо досягати єдності рухів усіх учасників. Це включає синхронізацію ритму, узгодження амплітуди та напрямку рухів, а також створення гармонійної сценічної композиції.

Таким чином, пластика та техніка виконання у бальних танцях поєднують фізичну підготовку, технічну досконалість та художню виразність, що є основою ефективного навчально-постановчого процесу і забезпечує високу якість виконання танцювальних композицій.

Музичний супровід та ритміка відіграють ключову роль у постановці бальних танців, оскільки вони визначають структуру композиції, динаміку рухів і виразність виконання. Взаємодія музики та танцю формує цілісний художній образ, сприяє синхронізації рухів і підкреслює характер постановки. Основні аспекти ролі музики та ритму:

1. *Визначення темпу та ритму.* Музика задає темп виконання танцю та визначає його ритмічну структуру. Виконавці орієнтуються на музичні акценти, паузи та фразування, що дозволяє точно виконувати кроки, оберти та інші технічні елементи. Дотримання ритму є основою синхронізації у парі та ансамблі.

2. *Підкреслення художнього образу.* Музика допомагає передати характер танцю, його емоційний настрій та сценічну драматургію. Наприклад, повільні вальсові мелодії створюють відчуття плавності та романтичності, тоді як ритмічні та різкі акорди танго або джайву підкреслюють енергійність і динаміку рухів.

3. *Сприяння координації та взаємодії.* Музичний супровід забезпечує орієнтири для ведення та слідування у парі, а також синхронізацію ансамблевих композицій. Виконавці вчаться відчувати

музичний пульс і взаємодіяти не лише з партнером, а й із загальним ритмом групи.

4. *Формування композиційної цілісності.* Ритм та музика визначають логіку розвитку танцювальної композиції: чергування динамічних і плавних частин, кульмінаційні моменти, переходи між фігурами та секціями. Вміння «читати» музику дозволяє хореографу створювати цілісні, гармонійні постановки.

5. *Розвиток музичної чутливості у виконавців.* Регулярна робота з музикою формує у танцівників музичний слух, чуття ритму, здатність адаптувати рух до динаміки і характеру композиції. Це розвиває художнє сприйняття, гнучкість і творчий підхід до виконання [7, 123–125].

Таким чином, музичний супровід і ритміка є невід’ємними складовими постановочного процесу у бальних танцях. Вони визначають технічну точність, артистичність і цілісність композиції, сприяють гармонійній взаємодії партнерів та розвитку музичної та художньої чутливості учнів.

Композиційні та образні засоби є невід’ємною частиною постановочного процесу у бальних танцях, оскільки вони формують художню цілісність постановки, підкреслюють характер і емоційний зміст танцю, а також сприяють гармонійному поєднанню техніки та артистичності.

Основні аспекти композиційних засобів:

1. *Структура танцю.* Кожна постановка має логічну композиційну побудову: вступ, розвиток, кульмінацію та завершення. Така структура забезпечує чітке розкриття музичної ідеї, ритмічних акцентів і художнього образу, а також полегшує навчання учнів і сприйняття глядачем.

2. *Розташування та рух у просторі.* Хореографічна композиція враховує використання паркетного простору, розташування танцівників у парах та групах, напрямки руху, оберти та перестановки. Це дозволяє створювати динамічні сцени, візуальні ефекти та ансамблеву синхронність.

3. *Ритмічні та динамічні контрасти.* Зміна темпу, амплітуди та інтенсивності рухів дозволяє підкреслити музичні акценти та створити емоційне напруження. Контраст між плавними та різкими рухами, між м'якими та енергійними кроками надає танцю художньої виразності [4, 12–13].

Основні аспекти образних засобів:

1. *Характер і настрої танцю.* Образні засоби дозволяють передати характер танцю – романтичний, енергійний, драматичний або святковий. Використання пластики, міміки, позицій тіла та жестів формує художній образ і сприяє емоційній взаємодії з глядачем.

2. *Артистична взаємодія партнерів.* У парних танцях образ формується через взаємодію партнерів: ведення і слідування, динаміку підтримок, синхронність рухів і емоційний контакт. Це підкреслює цілісність постановки та створює враження єдності в танці.

3. *Тематичне та сюжетно утворююче використання руху.* Образні засоби включають вираження музичних і сюжетних елементів через рухи, оберти, акценти та композиційні фігури. Це дозволяє підкреслити сюжетні лінії, характери персонажів або музичну драматургію постановки [14, 261].

Таким чином, композиційні та образні засоби бальної хореографії забезпечують інтеграцію технічної майстерності, артистичності та соціокультурного змісту танцю. Вони формують цілісну художню композицію, створюють емоційний контакт з глядачем та сприяють розвитку творчого і образного мислення виконавців.

Пластика та техніка виконання є фундаментальними складовими бальної хореографії, що поєднують фізичну підготовку, координацію, ритмічність та артистичність. Правильна постава, контроль тіла та відчуття ритму забезпечують якісне виконання рухів, ефективну взаємодію у парі та ансамблі, а також формування естетичної виразності. Музичний супровід і ритміка відіграють ключову роль у постановці танцю, визначаючи темп,

динаміку, структуру композиції та характер виконання. Взаємодія музики та руху сприяє синхронізації, розвитку музичної чутливості та підкреслює художній образ постановки. Композиційні та образні засоби забезпечують цілісність художньої постановки, поєднуючи технічну майстерність, артистичність і сценічну виразність. Вони формують логічну структуру танцю, використання паркетного простору, ритмічні та динамічні контрасти, а також образність, характер і емоційний настрій танцю.

Педагогічний потенціал бальної хореографії полягає у розвитку соціальних компетентностей учнів. Навчання танцю формує комунікативні навички, вміння працювати у парі та колективі, засвоювати етичні норми та культурні цінності, розвивати самоконтроль, відповідальність і лідерські якості.

Під впливом глобалізаційних процесів педагогіка бальної хореографії отримала нові можливості та виклики:

- Розширення змісту навчання — поряд із технікою дедалі важливішими стають артистизм, партнерство, емоційна інтерпретація та культурна грамотність.
- Формування полікультурної компетентності — учні та студенти мають розуміти національні особливості танцю різних країн та специфіку стилів у міжнародних програмах.
- Акцент на індивідуальності виконавця — у світовому контексті цінується авторське бачення, унікальний стиль, вміння відрізнитися серед великої кількості танцівників.
- Підготовка до участі в міжнародних подіях — навчальні програми включають моделі турнірної підготовки, тренінги з психології змагань, роботу з іноземними суддями та тренерами.

2.2. Методичні принципи навчання бальної хореографії

Навчання бальної хореографії поєднує розвиток технічних, артистичних і соціокультурних компетентностей, що робить його специфічним педагогічним процесом. Педагогічні аспекти охоплюють організацію занять, методику викладання, формування рухових навичок та розвиток творчого потенціалу учнів. Чимало балетмейстерів, науковців розробляли методичні принципи навчання бальних танців. Ефективне навчання бальних танців, на думку А. Крись, базується на таких методичних принципах [13, 307]:

- *Поступовість і системність.* Освоєння технічних елементів та фігур здійснюється поетапно, від простих рухів до складних композиційних структур. Такий підхід забезпечує міцне закріплення базових навичок, розвиток координації та ритмічності, а також знижує ризик перевантаження учнів. Систематичне навчання дозволяє логічно поєднувати різні технічні елементи у єдину композицію, формуючи впевненість, технічну досконалість та артистичну виразність.

- *Індивідуалізація та диференціація.* Викладач враховує фізичні можливості, вік, рівень підготовки та психологічні особливості учнів. Індивідуальний підхід дозволяє коригувати навантаження, обирати оптимальні вправи для розвитку сили, гнучкості та координації, а також стимулює мотивацію та активність кожного учня.

- *Синтез техніки та артистизму.* Педагог поєднує роботу над технічними навичками з розвитком емоційної виразності та образності виконання. Виконавці не лише відпрацьовують рухи, а й вчаться передавати характер танцю, музичний настрій і взаємодію з партнером, що підвищує художню цінність постановки.

- *Ігрові та інтерактивні методи.* Використання творчих завдань, ігрових вправ та імпровізацій сприяє розвитку ініціативи, уяви та комунікації в колективі. Ці методи дозволяють залучати учнів до творчого пошуку,

формувати уміння приймати рішення у русі та підтримувати партнерські стосунки.

• *Зворотний зв'язок і контроль результатів.* Регулярне оцінювання виконання технічних та артистичних елементів дозволяє коригувати навчальний процес, визначати сильні та слабкі сторони учнів, спрямовувати увагу на вдосконалення рухових навичок та підвищення якості виконання танцю.

• *Комплексний розвиток.* Методика охоплює технічні, артистичні, соціальні та естетичні аспекти навчання, забезпечуючи всебічний розвиток особистості. Учні одночасно опановують рухові навички, формується почуття ритму, пластичність, артистичність, а також розвиваються соціальні та культурні компетентності через партнерську взаємодію та участь у колективних композиціях.

Технічна підготовка учнів у процесі навчання бальній хореографії включає:

- постановку тіла, правильну поставу та координацію рухів;
- розвиток ритмічності та музичної чутливості;
- засвоєння базових і складних танцювальних фігур;
- удосконалення партнерської взаємодії та ансамблевої синхронізації.

Формування технічних навичок у бальних танцях є основою педагогічного процесу і передбачає поетапне засвоєння рухових елементів, вдосконалення координації, ритмічності та пластичності. Цей процес забезпечує високу якість виконання танцю, ефективну взаємодію в парі та ансамблі, а також розвиток фізичних та артистичних компетентностей учнів. Мистецтвознавці Т. Павлюк [16], С. Костецький [12] визначають основні напрямки формування технічних навичок:

1. Постава та координація рухів. Правильна постава забезпечує естетичний вигляд танцю, стабільність руху та ефективну передачу сили і ритму. Координація рухів дозволяє виконувати складні фігури та комбінації

без порушення гармонії рухів, а також сприяє точності та синхронізації з партнером.

2. Розвиток ритмічності та музичної чутливості. Танець завжди пов'язаний із музикою, тому навчання ритмічності включає відпрацювання тактовки, дотримання темпу, чуття музичних акцентів і динаміки. Учні навчаються відчувати ритм не лише через слух, а й через рух, що забезпечує органічну взаємодію з музичним супроводом.

3. Освоєння базових і складних фігур. Навчання починається з базових кроків і елементів, поступово ускладнюючись комбінаціями та складними танцювальними фігурами. Використання поетапного навчання сприяє глибокому засвоєнню техніки та зменшує ризик помилок, дозволяючи учням почуватися впевнено на паркеті.

4. Партнерська взаємодія. Бальні танці виконуються у парі або колективі, тому формування технічних навичок включає навчання синхронізації, координації рухів з партнером, підтримки у складних фігурах та передачі енергії і імпульсу. Це розвиває увагу, взаємоповагу та здатність до адаптації під рухи іншого.

5. Ансамблева синхронізація. У колективних постановках важливо досягати єдності руху всіх учасників. Для цього проводяться вправи на синхронізацію, відпрацювання ансамблевих комбінацій і контроль точності виконання, що формує дисципліну, командний дух та впевненість у загальному результаті.

Формування технічних навичок у бальних танцях є базою для подальшого розвитку артистичності, творчого самовираження та соціокультурної компетентності учнів, що робить цей етап навчання ключовим у педагогічному процесі.

Розвиток творчих та артистичних здібностей є невід'ємною складовою навчання бальної хореографії. Він спрямований на формування у виконавців уміння передавати емоції, характер танцю та музичний настрій, а також

розвивати індивідуальний стиль виконання. Мистецтвознавці визначають основні напрямки розвитку творчих і артистичних здібностей:

1. *Імпровізаційні вправи.* Застосування творчих завдань та імпровізацій дозволяє учням знаходити власні рухові рішення, вчитися варіювати фігури та композиції, а також розвивати креативність. Імпровізація сприяє формуванню індивідуального стилю та впевненості у самовираженні.

2. *Робота над пластику та мімікою.* Артистичне виконання танцю вимагає розвитку пластичності тіла, виразності жестів і міміки. Учні навчаються передавати характер танцю, емоційні відтінки музики та сюжетну складову постановки. Це забезпечує цілісність образу та естетичну цінність виконання.

3. *Робота з музикою та ритмом.* Творчий розвиток передбачає не лише технічне відчуття ритму, а й здатність інтерпретувати музичні фрази через рух. Виконавці вчаться адаптувати темп, динаміку та акценти, формуючи гармонійний синтез музики та руху.

4. *Сценічна культура та образність.* Розвиток артистичності включає підготовку до виступів на сцені, навчання сценічній поставі, взаємодії з партнером та глядачем. Учні опановують методи передачі художніх образів та емоцій через рухи, що підвищує естетичну та соціокультурну цінність виконання.

5. *Колективна творча взаємодія.* Учасники ансамблевих постановок набувають навичок спільного творчого процесу: обговорення композиційних рішень, координації рухів, підтримки партнерів і взаємного стимулювання. Це сприяє розвитку командної роботи та формуванню соціальних компетентностей.

Таким чином, розвиток творчих та артистичних здібностей у бальних танцях поєднує технічну досконалість із емоційною виразністю та соціальною взаємодією. Він формує у виконавців здатність до

самовираження, естетичного сприйняття і творчої діяльності, що є невід'ємною частиною педагогічного процесу.

Бальна хореографія наділена педагогічним потенціалом, оскільки її постановочний процес поєднує розвиток фізичних, технічних, творчих і соціальних компетентностей учнів. Особливо важливою є роль бальних танців у формуванні соціальних навичок та міжособистісної взаємодії, що є ключовими для розвитку соціокультурної компетентності.

Узагальнивши наукові дослідження мистецтвознавців і теоретиків, ми визначили аспекти педагогічного потенціалу бальної хореографії:

1. *Розвиток комунікативних навичок.* Навчання бальним танцям у парі або групі формує здатність до ефективної взаємодії з партнером, уміння слухати, реагувати на рухи іншого, підтримувати зоровий контакт і координувати дії. Ці навички переносяться на повсякденне спілкування та сприяють розвитку емоційного інтелекту. Комунікація в бальній хореографії має подвійний характер: вербальний (узгодження дій, отримання інструкцій) та невербальний (імпульс, дотик, напрямок руху, позиція тіла), що робить її особливо цінною для розвитку цілісних комунікативних умінь.

У процесі партнерингу танцівники навчаються зчитувати мікросигнали партнера — зміну рівноваги, напруження м'язів, динаміку руху — і відповідно регулювати власні дії. Це сприяє розвитку чутливості, уважності та здатності швидко адаптуватися до змін у взаємодії. Зоровий контакт стає не просто елементом естетики, а важливим комунікативним ресурсом, що забезпечує довіру, узгодженість та психологічний комфорт партнерів.

Важливим аспектом є й уміння вести та слідувати у танці. Ці ролі розвивають усвідомлення особистої відповідальності, ініціативності та водночас гнучкості. Виконавець, який веде, вчиться чітко формулювати руховий намір, а той, хто слідує, — уважно слухати та інтерпретувати його. Така взаємодія формує навички діалогу, взаємного розуміння та конструктивної комунікації. У групових або ансамблевих формах навчання

учасники засвоюють принципи колективної взаємодії, синхронізації рухів та кооперації. Це підсилює соціальну впевненість, вміння висловлювати власні пропозиції, працювати у команді та підтримувати позитивний емоційний контакт.

Таким чином, бальна хореографія розвиває широкий спектр комунікативних навичок — від чуттєвого сприйняття партнера до вміння ефективно взаємодіяти в групі, що має важливе значення для гармонійного соціального становлення особистості.

2. *Формування етикету та культурних норм.* Бальні танці передбачають дотримання правил поведінки на паркеті, взаємну повагу між партнерами та коректне ставлення до колективу. Ця сфера хореографічного мистецтва історично пов'язана з високою культурою спілкування, адже виникла в контексті європейських світських традицій, де манери, тактовність та стриманість були невід'ємною частиною соціальних практик. Тому засвоєння танцювальних стилів супроводжується ознайомленням учнів із нормами поведінки, що сприяє загальному культурному розвитку особистості.

Правила етикету в бальних танцях включають вміння запрошувати партнера до танцю, підтримувати коректну дистанцію, виявляти доброзичливість, з повагою завершувати партнерство, а також дотримуватися встановлених норм щодо зовнішнього вигляду та поведінки на паркеті. Процес навчання привчає учасників до самодисципліни, уважності та відповідального ставлення до спільної діяльності. Танцювальний етикет також формує усвідомлення соціальних ролей у групі. Учні вчаться розуміти, де необхідно проявити ініціативу, а де — підтримати партнера або поступитися. Це сприяє розвитку соціальної чутливості, вмінню передбачати реакції інших, оцінювати ситуацію та будувати конструктивну взаємодію в різних умовах.

Дотримання культурних норм у танцювальному середовищі стимулює розвиток ввічливості, тактовності, толерантності та емпатійного ставлення до партнерів. Зіткнення з різними характерологічними особливостями та темпераментами в умовах спільної діяльності допомагає формувати терпимість, готовність до компромісів і конструктивне ставлення до різноманітності [7, 123–132].

Отже, бальна хореографія виступає важливим інструментом соціального виховання, сприяючи формуванню етичних норм поведінки та культурних моделей взаємодії, необхідних для гармонійної участі особистості в соціумі.

3. *Розвиток командної взаємодії.* У групових постановках учні вчаться працювати спільно, координувати рухи та підтримувати один одного, що сприяє розвитку командного мислення, відповідальності за результат колективної роботи і здатності до спільного досягнення цілей.

4. *Стимулювання соціальної адаптації.* Участь у конкурсах, фестивалях та виступах допомагає учням адаптуватися до різних соціальних ситуацій, взаємодіяти з глядачами та іншими учасниками, долати страх публічного виступу та формувати впевненість у собі. Підготовка до виступів передбачає співпрацю з педагогами, костюмерами, організаторами, що формує розуміння структури соціальних взаємодій, відповідальності й розподілу ролей у команді. Учні вчаться планувати власний час, узгоджувати дії з партнером, дотримуватися регламенту заходів, що сприяє розвитку самостійності та організованості. Участь у змаганнях та фестивалях розширює коло соціальних контактів, дає можливість спілкуватися з однолітками з різних шкіл і міст, порівнювати власний рівень підготовки з рівнем інших виконавців. Це сприяє формуванню адекватної самооцінки, мотивації до самовдосконалення, вміння конструктивно сприймати критику та успішно діяти в умовах здорової конкуренції.

Важливим елементом соціальної адаптації є і здатність долати сценічне хвилювання. Публічні виступи створюють безпечний простір для того, щоб

поступово формувати стійкість до стресу, вчитися контролювати власні емоції, мобілізувати внутрішні ресурси та трансформувати хвилювання в енергію творчої активності. З кожним новим виступом зростає впевненість у собі, з'являється відчуття компетентності й готовності до нових соціальних викликів.

Отже, участь у танцювальних заходах сприяє комплексному розвитку соціальної адаптації, допомагаючи учням успішно інтегруватися у різні соціальні середовища та відчувати себе впевнено як у творчій, так і в повсякденній діяльності.

5. *Розвиток лідерських якостей та самоконтролю.* Педагогічний процес бальних танців стимулює здатність приймати рішення у парі чи колективі, вести партнера або групу, контролювати власні рухи та емоції, що сприяє формуванню самодисципліни і лідерських навичок. У бальній хореографії процес взаємодії має чітку структуру: партнер, який веде, бере на себе відповідальність за напрямок руху, темп, динаміку та безпечність виконання, а партнер, який слідує, — за чутливість, адаптивність і вміння підтримувати руховий діалог. Це створює природні умови для тренування лідерських здібностей, уміння приймати швидкі рішення та нести відповідальність за спільний результат [7, 145].

Лідерство проявляється не лише в ролі ведучого. Усі учасники танцювального процесу навчаються ініціювати ідеї, пропонувати рухові варіанти, підтримувати партнера або групу, демонструвати впевненість і внутрішню зібраність. Таке середовище стимулює розвиток автономності та здатності мислити стратегічно, оцінювати ситуацію та приймати виважені рішення навіть у динамічних умовах.

Формування самоконтролю є не менш важливим аспектом. Виконавці вчать керувати власним тілом — контролювати баланс, м'язовий тонус, координацію рухів, а також розвивати емоційну врівноваженість. Під час тренувань і виступів учні стикаються з необхідністю долати хвилювання,

концентрувати увагу, зберігати спокій у складних ситуаціях, що сприяє формуванню стресостійкості та впевненості у власних можливостях. Окрім того, робота в парі чи ансамблі вимагає здатності регулювати власні емоції, уникати конфліктів, підтримувати конструктивну атмосферу та подавати приклад іншим. Це формує зрілі соціально-поведінкові навички, необхідні для ефективного лідерства у будь-якій сфері діяльності. Бальна хореографія виступає ефективним педагогічним інструментом розвитку лідерських якостей, самоконтролю та самодисципліни, формуючи активну, відповідальну та психологічно стійку особистість.

Педагогічні аспекти навчання бальних танців передбачають комплексний підхід, що поєднує технічну підготовку, розвиток творчих та артистичних здібностей і соціокультурне виховання. Методи навчання базуються на принципах поступовості, індивідуалізації, синтезу техніки та артистизму, використанні імпрровізацій і зворотного зв'язку. Формування технічних навичок включає постановку тіла, розвиток координації та ритмічності, освоєння базових і складних фігур, а також розвиток партнерської взаємодії та ансамблевої синхронізації. Це забезпечує високу якість виконання танцю, дисципліну та впевненість виконавців. Розвиток творчих і артистичних здібностей спрямований на формування індивідуального стилю, емоційної виразності, сценічної культури та творчої взаємодії в колективі, що підвищує естетичну та соціокультурну цінність танцю.

Художньо-творча складова навчання спрямована на:

- формування індивідуального стилю та манери виконання;
- розвиток емоційної виразності, уміння передавати характер танцю та драматургію образу;
- засвоєння сценічної культури, включно з умінням працювати з простором, увагою та глядачем;

- творчу взаємодію в колективі, що сприяє командній комунікації, емпатії та гармонійному сценічному партнерству.

Ці елементи підвищують естетичну та соціокультурну цінність бальних танців, перетворюючи їх не лише на технічну дисципліну, а на форму художнього самовираження й культурної комунікації.

Таким чином, бальна хореографія виконує важливу освітньо-виховну функцію, розвиваючи соціальні компетентності учнів через практичну діяльність. Вона сприяє формуванню умінь до ефективної взаємодії у парі та колективі, розвитку етичної поведінки, самоконтролю і впевненості у соціальному середовищі, що робить її потужним інструментом соціокультурного і педагогічного виховання.

Розділ 3. Методика організації та реалізації постановочного процесу у бальній хореографії

3.1. Методи організації та реалізації постановочного процесу

Навчання техніки та пластики бальних танців ґрунтується на систематичному поєднанні теоретичних знань і практичних вправ, спрямованих на розвиток рухових, координаційних, ритмічних та артистичних навичок. Ефективне навчання передбачає використання різноманітних педагогічних методів, які забезпечують формування правильної постави, технічної досконалості та виразної пластики.

Основні методи навчання:

1. *Метод поетапного засвоєння елементів.* Здійснюється поступове опанування технічних фігур та рухів: від простих базових кроків до складних комбінацій. Такий підхід дозволяє закріпити правильні рухові стереотипи, розвивати координацію та підвищувати впевненість учнів у виконанні складних композицій.

2. *Метод повторення та закріплення.* Регулярне повторення окремих рухів і комбінацій сприяє автоматизації технічних навичок, розвитку пам'яті рухів і стабільності виконання. Використання варіативного повторення допомагає адаптувати техніку до різного ритму та музичного супроводу.

3. *Метод аналізу та корекції.* Викладач надає детальний аналіз виконання рухів, вказує на помилки, пропонує корекційні вправи. Цей метод допомагає вдосконалювати техніку, пластику та координацію, забезпечує усвідомлене засвоєння рухів і контроль за власними діями.

4. *Метод імпровізації та творчого експерименту.* Залучення учнів до імпровізаційних вправ стимулює розвиток індивідуального стилю, творчого мислення та артистичності. Імпровізація допомагає адаптувати техніку до особливостей музики, характеру танцю та партнерської взаємодії.

5. *Метод демонстрації та моделювання.* Викладач демонструє правильне виконання рухів, фігур і пластичних елементів. Учні повторюють дії, спостерігаючи за деталями пози, ритму та координації. Цей метод сприяє формуванню еталону технічної та артистичної досконалості.

6. *Комплексний метод.* Поєднує усі вищезгадані методи у єдину систему навчання, враховуючи індивідуальні особливості учнів, темп освоєння навичок і рівень підготовки. Комплексний підхід забезпечує всебічний розвиток техніки, пластики, ритмічності та артистичності, а також інтеграцію навчальних і творчих завдань у постановочний процес.

Імпровізація та творчі завдання є важливими педагогічними засобами розвитку артистичності, креативності та індивідуального стилю у бальних танцівників. Вони дозволяють учням виходити за межі стандартних фігур і технічних вправ, стимулюючи самостійний пошук рухових рішень та емоційне самовираження. Основні аспекти використання імпровізації та творчих завдань:

1. *Розвиток творчого мислення.* Імпровізаційні вправи стимулюють уяву учнів, формують здатність до пошуку нових комбінацій рухів і рішень у парі чи групі. Це сприяє формуванню індивідуального стилю та творчої самостійності.

2. *Підвищення артистичної виразності.* Творчі завдання дозволяють учням експериментувати з пластику, мімікою, темпом і динамікою рухів, що розвиває здатність передавати характер і настрої танцю. Це забезпечує органічне поєднання техніки та образності.

3. *Адаптація до музичного супроводу.* Імпровізація допомагає учням відчувати музичний ритм і гармонійно адаптувати рух до змін темпу, динаміки та музичних акцентів. Це сприяє розвитку музичної чутливості та внутрішнього ритму виконавців.

4. *Формування партнерської взаємодії.* Творчі завдання у парі розвивають здатність вести та слідувати, спостерігати за рухами партнера і

швидко реагувати на зміни у ритмі чи напрямку руху. Це підвищує злагодженість виконання та впевненість у партнерській взаємодії.

5. *Мотиваційний ефект.* Імпровізаційні та творчі вправи підвищують інтерес учнів до навчання, стимулюють активну участь у процесі, сприяють розвитку самостійності та впевненості у власних здібностях.

Таким чином, використання імпровізації та творчих завдань у навчальному процесі бальних танців забезпечує комплексний розвиток виконавців: технічної досконалості, артистичності, креативності та соціальної взаємодії. Ці методи сприяють формуванню творчої особистості, здатної до самовираження та адаптації до різноманітних постановочних ситуацій.

3.2. Аналіз постановки танцю «Танго»

Танго «Танго» — це драматична історія пристрасті, ревності та залицяння, втілена в мові танцю. На відміну від колективних гулянь, це танець-діалог, де кожен рух виражає напруженість почуттів між чоловіком та жінкою. Сюжет розгортається навколо центральної пари, чії стосунки стають об'єктом уваги та втручання оточення. Емоції коливаються від стриманої напруги до вибухових проявів пристрасті. Швидкість та енергія танцю поступово наростають, доходючи до кульмінації у фіналі.

Умовні позначення:

Виконавці: 5 чоловіків і 5 жінок.

У основі костюму — класичне вбрання для танго.

Чоловічий костюм: брюки, сорочка, жилет або піджак, туфлі на шкіряній підсошві.

Жіночий костюм: коротка або розрізна спідниця, елегантна блузка, туфлі на каблуку.

Музичне оформлення: традиційне аргентинське танго (наприклад, в стилі Карлоса Гарделя або Астора П'яццолі).

Музичний розмір: 2/4 або 4/4.

Опис малюнків і фігур танцю

Фігура 1 (Такти 1-5)

1-2т – Солістка виконавши різкий «каблучний» крок (*lapiz*) виходить у діагональ, оглядаючи залу.

3-4т – Вона рухається характерною ходою (*saminata*) на інший бік сцени.

5т – Солістка зупиняється в центрі, чекаючи.

Фігура 2 (Такти 6-11)

6т – Солістка виконує різкий поворот (*giro*) на місці.

7т – Жінки виходять із куліс і збігаються, оточуючи солістку.

8-9т – Жінки виконують синхронні *sacadas* навколо солістки.

10-11т – Коло розривається, жінки відходять у діагональ.

Фігура 3 (Такти 12-15)

12т – Соліст, помітивши жінок, різким кроком (*corte*) підходить до них.

13т – Він виконує залицяльний рух (*arrove*) біля солістки.

14т – Повертається і знаком кличе інших чоловіків.

15т – Чоловіки виходять увічливим, але чітким кроком.

Пауза у музиці. Соліст вигукує «¡Olé!»

Фігура 4 (Такти 16-30)

16-19т – Чоловіки та жінки виконують прохід (*salida*) один повз одного, обмінюючись викликальними поглядами.

20т – Чоловіки виконують різке зупинку (*parada*).

21т – Чоловіки запрошують жінок до танцю характерним кивком голови.

22т – Жінки виконують обертання (*molinete*).

23т – Жінки погоджуються, подаючи руку.

24-30т – Комбінація №1 (перша танцювальна зв'язка).

Фігура 5 (Такти 31-38)

Чоловіки проводять жінок через утворені «ворітця» з рук, використовуючи крок *caminata* з різкими поворотами.

Фігура 6 (Такти 39-45)

Комбінація №2 з поступовим зближенням пар у коло.

Фігура 7 (Такти 46-60)

46-53т – Пари рухаються по колу, виконуючи кроки з зовнішнім партнером (*calecita*).

54-60т – Комбінація №3 (обмін партнерами).

Фігура 8 (Такти 61-75)

61-68т – Пара солістів виконує серію підтримок (*volcada* та *gancho*), демонструючи найвищу майстерність.

69-75т – Комбінація №4 з емоційним виходом на діагональ.

Фігура 9 (Такти 76-83)

76-81т – Крайня пара виконує серію швидких обертань (*giros*) по діагоналі.

82-83т – Всі пари розбігаються для фіналу.

Фігура 10 (Такти 84-90)

Комбінація №5 — фінальна, найенергійніша частина танцю.

Опис комбінацій

Комбінація №1 (Перша зв'язка)

- 1-2 такти: Пари виконують базову «саліду» (salida) – вісім кроків уперед-назад.
- 3 такт: Чоловік виконує «барриду» (barrida) – проведення ногою по підлозі біля ноги партнерки.
- 4-5 такти: Серія з чотирьох «ох» (ochos) – кроків-обертань жінки назад.
- 6 такт: Чоловік зупиняє рух партнерки (parada), а вона виконує обхід навколо ноги (pasada).
- 7 такт: Фіксація в позі, руки підняті, погляди зустрічаються.

Комбінація №2 (Зближення)

- 1 такт: Чоловік виконує «sacada» — витіснення ноги партнерки своєю ногою.
- 2 такт: Пара виконує крок «каміната» в лінії.
- 3 такт: Чоловік підтримує жінку в невеликому нахилі (volcada).
- 4-5 такти: Пари міняються місцями, використовуючи ковзаючі кроки.
- 6-7 такти: Всі пари з'єднуються, формуючи щільне коло.

Комбінація №3 (Гра в колі)

- 1-2 такти: Обмін партнерами по колу з допомогою короткого проведіння.
- 3 такт: Чоловік виконує різкий поворот голови (cabeseo), повертаючи увагу на свою партнерку.
- 4-5 такти: Пари, повернувшись, виконують синхронні ochos.
- 6 такт: Всі пари роблять крок до центру кола.
- 7 такт: Солісти залишаються в центрі, інші відходять, утворюючи півколо.

Комбінація №4 (Емоційний вихід)

- 1-2 такти: Пари виконують «калісіту» (calecita) — кроки навколо один одного.
- 3 такт: Жінка виконує «ганчо» (gancho) — кидок ногою.
- 4-5 такти: Плавний, але швидкий перехід у лінію.
- 6-7 такти: Рух лінією по діагоналі з фіксаціями на кожному кроці.

Комбінація №5 (Фінал)

- 1 такт: Серія швидких «требель» (repiques) — дрібних ударів підшвою.
- 2 такт: Різке припадання (lunge) з поворотом.
- 3 такт: Чоловік обертає жінку під рукою (giro).
- 4 такт: Зміна місць з різким зупиненням.
- 5 такт: Партнери проходять один повз одного, ледь не торкаючись.
- 6 такт: Фінальне проведіння (llevada).
- 7 такт: Фінальна поза: Чоловік, сівши на одне коліно, підтримує жінку, яка різко закінчує рух у глибокому прогині (аргабéнас).

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження бальної хореографії як багатовимірного соціокультурного та педагогічного феномену, що інтегрує мистецькі, освітні, соціальні та комунікативні аспекти розвитку особистості. Аналіз теоретичних джерел, практичного досвіду та сучасних тенденцій дозволяє сформулювати такі висновки:

- Бальна хореографія є важливою складовою сучасного соціокультурного середовища. Вона поєднує історичні традиції різних народів, відображає соціокультурні процеси різних епох та забезпечує міжкультурний діалог засобами руху, музики та партнерської взаємодії. Завдяки цьому бальні танці виконують роль універсального засобу комунікації, сприяючи формуванню культурної компетентності, художнього смаку та здатності цінувати різноманіття світових танцювальних традицій. Участь у конкурсах, фестивалях і публічних виступах сприяє соціальній адаптації учнів, підвищенню їхньої самооцінки, формуванню стресостійкості та впевненості у власних можливостях. Сценічний досвід активізує творчий потенціал, розвиває емоційну виразність і зміцнює психологічну готовність до публічної діяльності, що є важливим чинником розвитку зрілої та соціально активної особистості.

- Бальна хореографія має вагоме педагогічне значення. Вона поєднує художньо-естетичне виховання, фізичний розвиток та соціалізацію дітей і молоді. У процесі хореографічної діяльності формуються ключові навички: комунікативні, емоційно-вольові, когнітивні, соціальні та лідерські. Партнеринг, ансамблева взаємодія та сценічна практика створюють сприятливі умови для розвитку відповідальності, самоконтролю, дисципліни, толерантності та здатності до співпраці.

- Сучасні тенденції розвитку бальної хореографії, включно з проникненням елементів contemporary, jazz, urban dance та інших стилів, свідчать про динамічний характер цього виду мистецтва. Синтетичність та

відкритість до нових пластичних систем дають можливість створювати інноваційні художні форми та адаптувати педагогічні методики до потреб сучасної молоді.

- Імпровізація та творчі завдання, використані у постановці «Танго», є важливими педагогічними засобами розвитку артистичності, креативності та індивідуального стилю у бальних танцівників. Вони дозволяють виконавцям виходити за межі стандартних фігур і технічних вправ, стимулюючи самостійний пошук методів, які забезпечують формування правильної постави, технічної досконалості та виразної пластики.

Отже, бальна хореографія виступає важливим елементом соціокультурного життя та ефективним засобом комплексного розвитку особистості. Її інтеграція в освітній простір забезпечує можливості для гармонійного поєднання художнього, фізичного й соціально-педагогічного розвитку. Проведене дослідження підтверджує, що бальна хореографія є цінним ресурсом сучасної освіти та культури, що потребує подальшого наукового осмислення й методичного удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Базела Д. Бальний танець у контексті західноукраїнського культурно-спортивного руху кінця XIX – 30-х років XX століття. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2005. Вип. 13. С. 4–10.
2. Базела Д. Витоки й періодизація історії бального танцю в Україні як мистецтвознавча проблема. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2004. Вип. 11. С. 4–10.
3. Бердовський Олександр Якович. Туркевич В. Хореографічне мистецтво України в персоналіях : біобібліографічний довідник / Біографічний ін-т НАН України. Київ : Інтеграл, 1999. С. 31.
4. Богданова М. Конкурсний бальний танець у контексті хореографічного мистецтва XX – початку XXI ст. : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури. Київ : КНУКіМ, 2013. 20 с.
5. Богданова М. Спортивний танець у системі бальної хореографії. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2014. С. 214–217.
6. Вакуленко О. П'єр Цурхер-Марголе – фундатор стандартів Латиноамериканської програми бальних танців. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2015. Вип. 33. С. 25–30.
7. Вакуленко О. Сценічний бальний танець XXI століття [Монографія]. Видавничий центр КНУКіМ, 2021.
8. Горбатова Н., Єфанова С. Бальний танець в системі освіти: минуле і сучасність. *Мистецтвознавчі записки*. 2021. Вип. 39. С. 64–69.
9. Єфанова С. Бальні танці класичної спадщини, їх місце у сучасному дозвіллі. *Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів : матеріали всеукраїнської наукової конференції, Київ, 22 – 23 квітня 2004 року*. Київ, 2004. С. 26–28.
10. Калинчук О. Сучасний спортивний бальний танець в контексті хореографічної культури кінця XX – початку XXI століття. *Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних*

процесів : матеріали III всеукраїнської наукової конференції, Київ, 13–14 квітня 2006 року. Київ : КНУКіМ, 2006. С. 39–42.

11. Кеба М. Спортивний бальний танець у контексті наративного дискурсу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 31. Т. 1. С. 136–140. URL : https://www.researchgate.net/publication/346328383_SPORTIVNIJ_BALNIJ_TANEC_U_KONTEKSTI_NARATIVNOGO_DISKURSU

12. Костецький С. Сучасні підходи до визначення поняття «сценічний бальний танець». *Мистецтвознавчі записки*. 2017. Вип. 31. С. 325–331.

13. Кризь А. Бальний танець як явище та поняття. Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 18–19 квітня 2013 р. Ч. I. Київ : КНУКіМ, 2013. С. 307–308.

14. Кризь А. До проблеми стилізації бального танцю. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2017. Вип. 39. С. 259–266.

15. Кризь А. Сценічна бальна хореографія: дефініція поняття. *Мистецтвознавчі записки*. 2020. Вип. 37. С. 73–78.

16. Павлюк Т. Бальна хореографія : монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 174 с.

17. Павлюк Т. Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку : дис... доктора мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : ІМФЕ імені М. Т. Рильського, 2021. 560 с.

18. Павлюк Т. Мистецтво бальної хореографії: історія та тенденції розвитку : монографія. Київ : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2021. 292 с.

19. Павлюк Т. Культурологічний аспект розвитку сучасної бальної хореографії. Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 13 – 14 квітня 2006 року. Київ : КНУКіМ, 2006. С. 7–11.
20. Павлюк Т. Мистецтво бальної хореографії в системі української вищої освіти. Науковий огляд: міжнар. наук. журн. 2020. Т. 5, № 68. С. 45–53. URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/2093>
21. Підлипська А. Регіональні школи бального танцю в Україні. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2013. Вип. 30. С. 344–350.
22. Просьолков О. Психологічний аспект формування індивідуального стилю танцювання в бальній хореографії. Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф, 12–13 грудня 2005 р., Полтава. Полтава, 2006. С. 202.
23. Спінул І., Спінул О. Перспективи розвитку сучасних бальних танців. *Наукові записки*. Серія «Педагогічні науки». 2022. № 206. С. 259–265.
24. Терешенко Н. Бальний танець в системі освіти та естетичного виховання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 5. С. 93–97.
25. Терешенко Н. Естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Херсон, 2019. 271 с.
26. Федорченко Д. Класифікація сучасних стилів танго. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 28. С. 220–224.
27. Шариков Д. Стилїстика бальної хореографії: історія, форми і техніки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. № 8. С. 198–203.
28. Шестопал Л. Бальний танець в Радянській Україні 1950-х– 1980-х років. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на

здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 «Теорія та історія культури». – Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2023.

29. Шестопап Л. Бальний танець: новітні рефлексії українських дослідників. *Танцювальні студії*. 2022. № 5(1). С. 78–84. URL : <https://doi.org/10.31866/2616-7646.5.1.2022.261614>

30. Naveda L., Leman M. Representation of samba dance gestures using a multi-modal analysis approach. Proc. 5th Int. Conf. Enactive Interfaces. 2008. pp. 68–74.